

Podcenjenost požarne varnosti v Sloveniji

Slabi in poceni projekti PGD in PZI ne le da ne zagotavljajo potrebne stopnje požarne varnosti, temveč izvedba po njih tudi stane pogosto mnogo več, investitorju (tudi državi, kot največjemu investitorju v RS) pa nalagajo preveliko finančno breme. Ali je to še v interesu države RS?

mag. Aleš Glavnik

1 Uvod

Požarna varnost je v Sloveniji izjemno podcenjena na več področjih, o čemer priča več dejstev:

- ni vključevanja vsebin požarne varnosti v dodiplomskih študijih,
- ni ustrezne zakonodaje,
- ni ustreznih tehničnih smernic,
- ni posebej verificiranih podjetij ne za projektiranje in ne za izvedbo,
- ne obstajajo posebni načrti požarne varnosti.

Aktivnosti IZS so glede požarne varnosti v RS omejene tako zaradi zakonodaje, pristojnih ministrstev kot tudi zaradi lastne notranje organiziranosti, saj ni samostojne matične sekcije za požarno varnost, požarna varnost pa spada med tehnologe, kar ni povsem logično. Strokovni razvoj požarne varnosti je v Sloveniji izredno težaven in počasen, kar se odraža skoraj na vseh področjih graditve (projektiranje, nadzor, gradnja, uporaba in vzdrževanje).

Glede na to, da znaša povprečna vrednost požarno-varnostne opreme, ki je vgrajena v gradbene objekte, približno 5 - 15 odstotkov vrednosti objektov, lahko vidimo, da bi iz nacionalno-gospodarskega vidika požarno inženirska stroka zahtevala mnogo večjo pozornost. Ta nedvomno velik denar se zaradi neurejenosti razmer razdeli med udeležence gradnje po nejasnih kriterijih

Požarni preskus fasade na Igu (foto SZPV)

in nudi zelo majhen varnostni izkoristek glede na vložek. Brez ustreznih in strokovno kompetentnih služb na strani vseh udeležencev se bo stanje samo še slabšalo, kar je že opazno zadnja leta (problemi v kliniki, predorih ...). Pri tem pa pristojni pozabljajo, da je požarna varnost druga bistvena zahteva po ZGO-1 in evropski direktivi, pri tem pa še zdaleč ni na drugem mestu po pomembnosti.

2 Pomanjkljivosti

Vsak, ki pozna urejenost požarnega varstva v tujini, in na kar nas sedaj opozarjajo že tudi strokovnjaki iz tujine (glej »Odprto javno pismo odgovornim oblastem in strokovni javnosti o kritičnem stanju požarnega inženirstva v Sloveniji«, avtor P.Š., poslano 30. 6. 2009 na MOP), dobro ve, kakšne so pomanjkljivosti le-tega v RS, zato naj povzamem le nekatere:

1. pomanjkanje nacionalnega programa univerzitetnega izobraževanja na področju požarnega inženirstva,

2. preživela požarno-varnostna regulativa za gradnjo objektov,
3. večina odgovornih projektantov požarne varnosti nima univerzitetne strokovne izobrazbe s področja požarnega inženirstva,
4. skromna raziskovalna dejavnost in pomanjkljiv strokovni nadzor nad to dejavnostjo,
5. problemi uveljavljanja stroke požarne varnosti pri drugih matičnih sekcijah v IZS.

V zadnjih desetletjih je varstvo pred požarom v svetu doživelo hiter vzpon in pomembne spremembe, znanja so postala kompleksna in interaktivna, kar se lahko koristno uporabi za povečanje stroškovne učinkovitosti in fleksibilnosti požarne varnosti v zgradbah, tudi in predvsem z uvajanjem univerzitetnih študijskih programov »požarnega inženirstva«. Pomanjkanje univerzitetne aktivnosti na tem področju v Sloveniji je zato lahko, razumljivo, usodna, in posledice so resne že danes, saj je slovenska družba že prepuščena ne-

kontroliranim lokalnim tržnim mehanizmom na področju požarnega varstva. Zato bi bilo treba vsaj pri eni izmed naših univerz ustanoviti katedro za požarno inženirstvo.

3 Okrogla miza o požarni varnosti na IZS

IZS je 5. oktobra 2009 organizirala okroglo mizo na temo »Kako lahko izboljšamo ureditev področja požarne varnosti«. Zbralo se je prek 60 udeležencev, pooblaščenih inženirjev in arhitektov, predstavnikov projektivnih in izvajalskih podjetij, javnih podjetij in zavodov ter fakultet in združenj. Udeleženci so se strinjali, da splošno stanje na področju načrtovanja požarne varnosti ni najboljše in da je potrebno nadaljevati z že začeti aktivnostmi za izboljšanje stanja. Vsi uvodničarji so izpostavili potrebo po dvižu strokovnosti pooblaščenih inženirjev vseh strok na področju požarne varnosti, kar je kratkoročno mogoče doseči le z dodatnimi izobraževanji. Za

razvoj stroke in področja požarne varnosti kot celote pa bi bilo dobrodošlo organiziranje visokošolskega študijskega programa požarne varnosti.

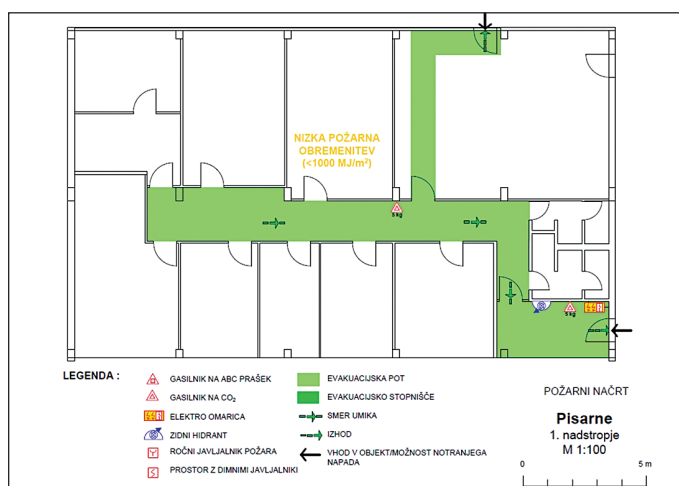
Osnova za razpravo je bil predlog sprememb zakonodaje s področja požarne varnosti, ki ga je aprila 2009 pripravila IZS, zavedajoč se, da se lahko izboljšanje stanja požarne varnosti doseže le na podlagi uskladitve stališč vseh ključnih akterjev s področja požarne varnosti pri pripravi predloga sprememb zakonodaje. Sprejeta je bila tudi pobuda za organiziranje visokošolskega univerzitetnega dodiplomskega in/ali vsaj podiplomskega študijskega programa požarne varnosti.

4 Regulatorna požarne varnosti

Slovenija ima le preskriptivno regulatorno, mnogo tehničnih rešitev je sicer prevzela od Nemčije in Švice, vendar ta regulatorna še zdaleč ni dodelana in usklajena do potrebnega nivoja detajlov, zato dopušča mnogo vprašanj nerešenih. **Problem pri požaru pa je, da so detajli izredno pomembni.**

Ministrstvo za okolje že dlje časa pripravlja prenovno določanje (precej pomanjkljive in tehnično nedovršene) tehnične smernice za požarno varnost TSG-1-001:2007, katero je prenovilo le dve leti po izdaji prve. Iz predlogov nove smernice, kateri so že bili posredovani strokovni javnosti, pa je razvidno, da gre (ponovno) le za določene manjše popravke že obstoječe smernice, pri čemer pa še naprej ostaja nespremenjeno:

- Smernica se bo še naprej lahko uporabljala za vse vrste stavb (tudi požarno zahtevne), kar je že konceptualno napačno in škodljivo za gradnjo.
- Smernica se bo še naprej sklicevala na vrsto tujih smernic, katere so običajnemu odgovornemu projektantu arhitekture (in drugim

Primer požarnega načrta - etaža objekta

odgovornim projektantom) povsem nedosegljive in nerazumljive, saj so poleg tega, da so napisane v nemškem jeziku (dobava smernic iz Nemčije, Švice in Avstrije praviloma sploh ni dosegljiva v angleščini!), za nekoga, ki ni specialist s področja požarne varnosti, nerazumljive. To pa posledično pomeni, da jih ne bodo znali uporabljati, kot je to praksa že danes. Zakaj potem sploh pisati takšno pomanjkljivo smernico?

- Zaradi sklicevanja na obilico tujih referenčnih dokumentov bo še naprej prihajalo do neskladij med določili smernice in dokumenti, na katere se le-ta sklicuje. In ker veljajo na prvem mestu določila smernice (gre namreč za načrtovanje po 7. členu Pravilnika o požarni varnosti v stavbah), je torej jasno, da uporaba referenčnih dokumentov ni mogoča v celoti, ampak le do meje, ko niso v nasprotju z veljavno TSG-1-001, kar je izjemno zahtevno za razumevanje in presega znanja in prakso slovenskega arhitekta in inženirja, da ne govorimo o izničenju kvalitetnih tujih smernic, saj jih z določili TSG-1-001 očitno »povozimo«.

Vse navedeno je tudi v nasprotju s sklepi na Okrogli mizi na IZS oktobra 2009 in z jasno izraženim mnenjem stroke požarne varnosti, kar nas čudi in

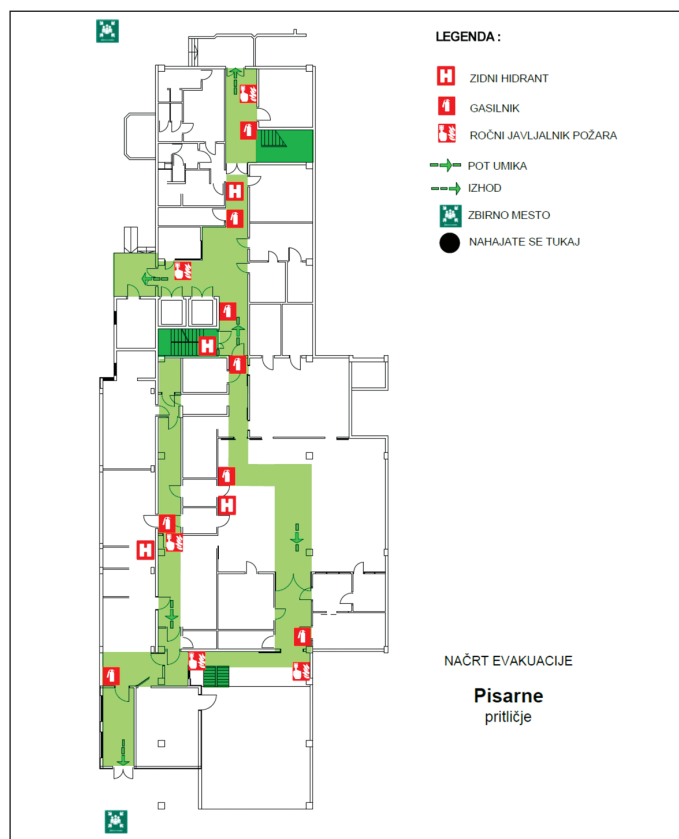
očitno ne pomeni bistvenega napredka na področju požarne varnosti v naslednjih letih, saj je vprašanje, kdaj spet bo ta smernica prenovljena.

5 Definiranje »Načrta ukrepov požarne varnosti«

IZS je aprila 2010 poslala na MORS, Upravo RS za zaščito in reševanje, med matičnimi sekcijami IZS usklajeni predlog sprememb Pravilnika o študi-

ji požarne varnosti. Ker gre za predlog, ki je usklajen med vsemi strokami, ki se združujejo v IZS, bi moralo pristojno ministrstvo predloge še posebej skrbno preučiti in jih v največji možni meri upoštevati. Država se bo že enkrat morala zavedati, da uradniki niso predstavniki stroke, zato morajo v bodoče stroki skrbneje prisluhniti in jo tudi upoštevati. Ignoriranje stroke nas je pripeljalo v današnje stanje, ko je kvaliteta načrtovanja na izredno nizki ravni, ko velja le še tržna zakonitost najcenejšega, ko se ignorira rešitve odgovornih projektantov, ko se ne vključuje odgovornih projektantov požarne varnosti tekom celega postopka gradnje.

Zato je IZS (med drugim) tudi uradno predlagala na MORS, da se »Študija požarne varnosti« in »Zasnova požarne varnosti« v bodoče ustrezno preimenujeta v »Načrt ukrepov požarne varnosti«, ki ga bo možno izdelovati v vseh fazah graditve (IDZ, IDP, PGD, PZI in PID), kot to velja za druge načrte po ZGO-1.

Primer načrta evakuacije

Trenutno je izdelava študije požarne varnosti uradno omejena le na fazo PGD, vendar je praksa že jasno pokazala, da je treba vključevati odgovornega projektanta požarne varnosti v vseh fazah načrtovanja, od IDZ/IDP kot »Koncept požarne varnosti« preko PGD in PZI z detajlnejšo definicijo ukrepov požarne varnosti, vse do faze PID, kjer je treba pripraviti podporni dokument k Izkazu požarne varnosti.

Podobno dokumentacijo imajo tudi države, po katerih se največ zgledujemo in na katere se največ naslanja tudi naša tehnična smernica TSG-1-001, to so Nemčija, Avstrija, Švica, tudi Velika Britanija.

Posledično bi to pomenilo le manjše spremembe ZVPOž in ZGO-1, vendar gre za zelo majhne spremembe, ki so zagotovo v interesu Slovenije, zato s spremembami ne gre odlašati.

6 Analiza raziskave študijskih programov

Uprava RS za zaščito in reševanje je že v letu 2006 skupaj z MOP ter IZS izdelala analizo prisotnosti vsebin požarnega varstva v izobraževalnih programih nekaterih fakultet in podala pobudo za vključevanje teh vsebin v izobraževalne programe dodiplomskega in podiplomskega študija. Kljub ugotovitvam, da je treba na področju požarne varnosti dvigniti strokovnost pooblaščenih inženirjev vseh strok (arhitektura, gradbeništvo, elektrotehnika in strojništvo), je pobuda naletela na slab odziv. Ker je bila oktobra 2009 na okrogli mizi na IZS ponovno izražena želja po dodatnem izobraževanju pooblaščenih inženirjev in

organiziranju univerzitetnega študijskega programa požarne varnosti, se je Uprava RS za zaščito in reševanje odločila, da bodo nadaljevali z že začetimi aktivnostmi, zato so poslali anketni vprašalnik o vključevanju vsebin iz varstva pred požarom na naslednje fakultete:

- Univerza v Ljubljani (UL):
  - Fakulteta za arhitekturo
  - Fakulteta za elektrotehniko
  - Fakulteta za računalništvo in informatiko
  - Fakulteta za gradbeništvo
  - Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo
  - Fakulteta za strojništvo
  - Naravoslovno tehniška fakulteta
- Univerza v Mariboru (UM):
  - Fakulteta za gradbeništvo
  - Fakulteta za strojništvo
  - Fakulteta za energetiko
  - Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo
  - Fakulteta za elektrotehniko, energetiko, računalništvo in informatiko
- Univerza v Novi Gorici:
  - Poslovno tehniška fakulteta
- Univerza v Novem mestu:
  - Fakulteta za industrijski inženiring Novo Mesto

Odgovore so prejeli le od osmih fakultet, od katerih v šestih fakultetah izvajajo izobraževanje vsebin s področja varstva pred požarom, v dveh pa tovrstnih vsebin nimajo v svojih predmetnikih. Tako slab odziv je za stroko požarne varnosti pravo presenečenje, saj ni bilo pričakovati, da bodo državne fakultete tako zlahka ignorirale uradni poziv državne službe na tako pomembno temo.

Še posebej zaskrbljujoče je dejstvo, da odgovora niso po-

slane Fakulteta za arhitekturo (UL), Fakulteta za strojništvo (UL in UM) ter Fakulteta za elektrotehniko, energetiko, računalništvo in informatiko (UM), ki izobražujejo največ (ca. 60 odstotkov) poklicev vseh pooblaščenih inženirjev in arhitektov v RS. In ravno ti poklici pri svojem delu potrebujejo največ znanj s področja varstva pred požarom! Takšna ignoranca požarne varnosti je za stroko požarne varnosti nesprejemljiva!

Po oceni analize, ki je bila narejena v letih 2006 in 2009, je bilo tako jasno ugotovljeno, da obstoječi študijski programi ne zagotavljajo zadostnih znanj s področja varstva pred požarom!

In v štirih letih ni država Slovenija naredila ničesar, da te pomanjkljivosti odpravi!

7 Priprava vsebin požarne varnosti za študijske programe

18. 3. 2010 je bil na Upravi RS za zaščito in reševanje sestanek med predstavniki MOP, IZS, SZPV, Inšpektorata RS za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami in Uprave RS za zaščito in reševanje. Na žalost so (kljub uradnemu povabilu MORS) manjkali predstavniki Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, kar je stroko požarne varnosti ponovno začudilo, saj gre za vsebine, ki se zagotovo tičejo tega ministrstva in brez njih ne bo možno izvesti nobenih sprememb.

Na sestanku je bilo tako kompromisno dogovorjeno, da ne-državni instituciji SZPV in IZS **brezplačno** pripravita predlog

katalogov znanj iz vsebin varstva pred požarom, ki bi ga v nadaljnjih skupnih aktivnostih posredovali in predstavili določenim fakultetam vseh štirih slovenskih univerz. V programe se poskušajo vključiti tudi vsebine iz metod požarnega inženirstva.

Je pa žalostno, da morajo takšne predloge pripravljati posamezniki, ki niso plačani državni uradniki, in to brezplačno, v svojem popoldanskem času. Tudi to je eden od razlogov, da je razvoj požarne varnosti v RS že praktično zastal.

Zaključek

Ko se na MORS oz. iz proračuna RS išče denar za nova gasilska vozila in opremo, se ga praviloma vedno hitro najde, pa nikoli ne gre za majhne zneske.

Ko pa bi bilo treba najti nekaj sredstev za raziskovalno dejavnost na področju požarne varnosti, pa je razvoj očitno prepuščen entuziazmu nekaterih posameznikov v RS, kot da je to njihov privatni projekt. Takšen odnos do varstva pred požarom mi ni poznan v nobeni od razvitejših držav EU.

Ker je stroka požarnega inženirstva v svetu v zadnjih desetletjih doživela buren vzpon, se tudi meni zdi neurejeno stanje v RS povsem nedopustno. Posledice so očitne, pred katerimi si mogoče še lahko zatiskamo oči, vendar bodo še hujše, če se ne bo kaj bistvenega ukrenilo.

Slovenska obstoječa požarno varnostna regulativa je po konceptu daleč za sodobnimi rešitvami, ki jih že ima večina razvitih držav. To Slovenija že drago plačuje in bo še bolj.